

Tisková zpráva

Zájem o politiku, angažovanost občanů a jejich porozumění politice – podzim 2023

- ⊙ Více jak čtyři pětiny (85 %) dotázaných jsou přesvědčeny, že se politické strany zajímají více o hlasy voličů než o jejich názory a pouze 15 % respondentů souhlasí s tvrzením, že zvolené politiky zajímá, co si občané myslí.
- ⊙ Téměř tři pětiny (57 %) české společnosti dle svého mínění dobře rozumí důležitým problémům naší země a více jak polovina (53 %) se považuje za dostatečně způsobilou k účasti na politickém dění. U obou položek se jedná o nejvyšší hodnoty od počátku měření, tedy od roku 2004. Tyto názory přitom častěji zastávají muži než ženy, které naopak častěji souhlasí s tím, že politika je někdy natolik složitá, že je skutečně nemožné ji zcela porozumět.
- ⊙ O politiku se obecně zajímá méně než polovina (46 %) české veřejnosti. Naopak nadpoloviční většina (54 %) uvádí, že se o politiku obecně v současnosti nezajímá, z toho se 18 % dotazovaných nezajímá „vůbec“.
- ⊙ Zájem o politiku je výrazně vyšší u mužů, lidí ve věku 40 let a více, vysokoškolsky vzdělaných, u lidí, kteří jsou více spokojeni se současnou politickou situací, a u těch, kteří se na škále politické orientace řadí ke krajní levici či pravici.

Zpracovala:

Štěpánka Weikertová

Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.

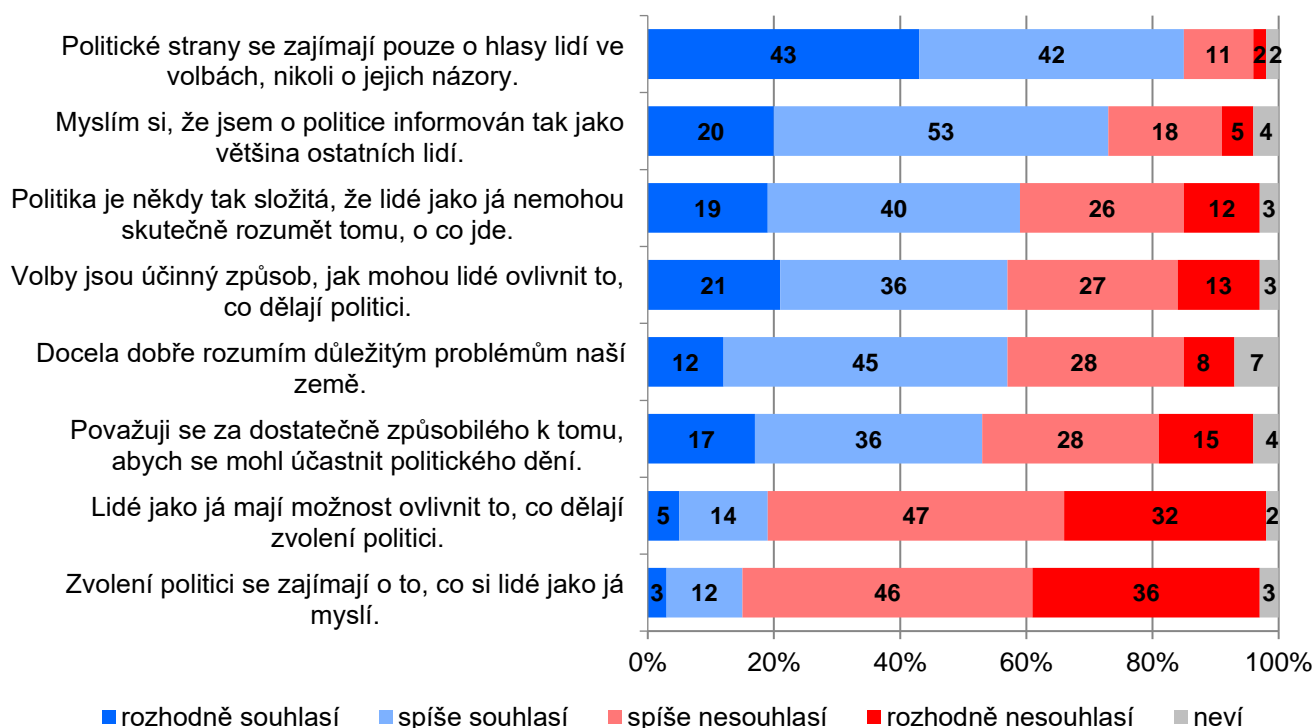
Tel.: +420 210 310 587; e-mail: stepanka.weikertova@soc.cas.cz

V šetření, které realizovalo CVVM SOÚ AV ČR v období od konce září do začátku prosince 2023, jsme dotazovali sadu otázek, které se týkaly možností participace občanů na politickém dění a jejich porozumění politice v obecné rovině. Dále jsme zjišťovali, do jaké míry se čeští občané v současnosti zajímají o politiku.

Jak ukazují výsledky v grafu 1, nejsilnější skepse panuje v oblasti přístupu politiků k voličům a zájmu o jejich názory. Více jak čtyři pětiny (85 %) české veřejnosti jsou přesvědčeny, že se politické strany zajímají více o hlasy voličů než o jejich názory a pouze 15 % respondentů souhlasí s tvrzením, že se zvolení politici zajímají o to, co si myslí občané. Pokud jde o porozumění politice a celkovému politickému dění, téměř tři pětiny (59 %) dotázaných považují politiku někdy za natolik složitou, že jim to stěží umožňuje možnost jí zcela porozumět. 57 % občanů si dále myslí, že docela dobře rozumí důležitým problémům naší země a bezmála tři čtvrtiny (73 %) se domnívají, že jsou o politice informovány jako většina ostatních lidí. Přibližně polovina (53 %) respondentů se považuje za dostatečně způsobilé k tomu, aby se mohli účastnit politického dění, více jak dvě pětiny (43 %) si myslí opak. Téměř tři pětiny (57 %) respondentů vidí ve volbách účinnou možnost k ovlivnění konání politiků, ovšem jen 19 % si myslí, že ze své pozice běžných občanů mají reálnou možnost změnit to, co zvolení politici dělají; téměř čtyři pětiny (79 %) se naopak domnívají, že tuto možnost nemají (47 % s tímto tvrzením, „spíše nesouhlasí“, 32 % „rozhodně nesouhlasí“).

Graf 1: Hodnocení výroků o občanské participaci a vztahu politiků a voličů (v %)¹

Pozn.: Položky jsou seřazeny sestupně dle souhlasu (součet „rozhodně souhlasí“ + „spíše souhlasí“).

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 28. 9. – 4. 12. 2023, 913 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Obecně můžeme dle charakteristik respondentů říci, že méně skeptičtí jsou v postojích k jednotlivým výrokům lidí, kteří se obecně zajímají o politiku. Jedinou výjimkou je přesvědčení, že politickým stranám jde více o hlasy voličů než o jejich názory, kdy se s tímto postojem dotázaní ztotožňují bez ohledu na to, jak moc se o politiku zajímají. Pokud se podíváme na rozdíly z hlediska pohlaví, muži jsou více přesvědčeni o své způsobilosti k participaci na politickém dění, o své informovanosti a o porozumění politickým problémům než ženy, které naopak častěji souhlasí s tím, že politika je někdy tak složitá, že je skutečně nemožné ji zcela porozumět. S tímto výrokem také častěji souhlasí mladí lidé ve věku 15 až 19 let. Lidé s vysokoškolským vzděláním častěji deklarují způsobilost k participaci na politickém dění a porozumění politickým problémům a politice obecně. Naopak dotázaní, kteří dosáhli nejvýše středoškolského vzdělání bez maturity, si častěji myslí, že lidé jako oni nemají možnost ovlivnit to, co dělají zvolení politici, a že se politici nezajímají o jejich názory. Také méně často považují volby za účinný způsob, jak mohou lidé ovlivnit to, co politici dělají.

¹ Znění otázky: „Nyní Vám přečtu několik tvrzení a Vy mi prosím řekněte, nakolik s nimi souhlasíte či nesouhlasíte“. Znění výroků je uvedeno v grafu 1 a tabulce 1. Varianty odpovědí: rozhodně souhlasí; spíše souhlasí; spíše nesouhlasí; rozhodně nesouhlasí.

Tabulka 1: Hodnocení výroků o občanské participaci a vztahu politiků a voličů – časové srovnání (v %)

	Souhlas/nesouhlas									
	VI/04	II/08	II/09	II/10	II/12	II/14	II/16	II/18	II/20	X/23
Politické strany se zajímají pouze o hlasy lidí ve volbách, nikoli o jejich názory.	85/12	86/12	84/13	85/11	84/13	84/13	85/12	80/15	77/20	85/13
Myslím si, že jsem o politice informován tak jako většina ostatních lidí.	74/21	77/19	76/19	76/19	73/21	72/24	73/22	67/27	68/26	73/23
Politika je někdy tak složitá, že lidé jako já nemohou skutečně rozumět tomu, o co jde.	-	-	66/31	68/29	65/32	68/30	64/33	65/31	66/32	59/38
Volby jsou účinný způsob, jak mohou lidé ovlivnit to, co dělají politici.	44/48	51/40	55/39	45/48	43/51	48/48	48/46	59/34	57/37	57/40
Docela dobře rozumím důležitým problémům naší země.	49/45	51/46	47/47	46/49	50/45	45/50	48/47	44/49	47/49	57/36
Považuji se za dostatečně způsobilého k tomu, abych se mohl účastnit politického dění.	18/76	15/80	35/58	38/55	35/57	34/61	34/60	32/61	37/59	53/43
Lidé jako já mají možnost ovlivnit to, co dělají zvolení politici.	18/79	6/92	11/85	12/84	15/82	15/82	18/78	22/73	23/73	19/79
Zvolení politici se zajímají o to, co si lidé jako já myslí.	13/82	8/88	11/83	11/84	11/85	14/83	14/82	19/73	20/74	15/82

Pozn.: Souhlas je součtem odpovědí rozhodně a spíše souhlasím, nesouhlas je součtem odpovědí rozhodně a spíše nesouhlasím. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“. Položky jsou seřazeny sestupně podle podílu souhlasu v aktuálním výzkumu.

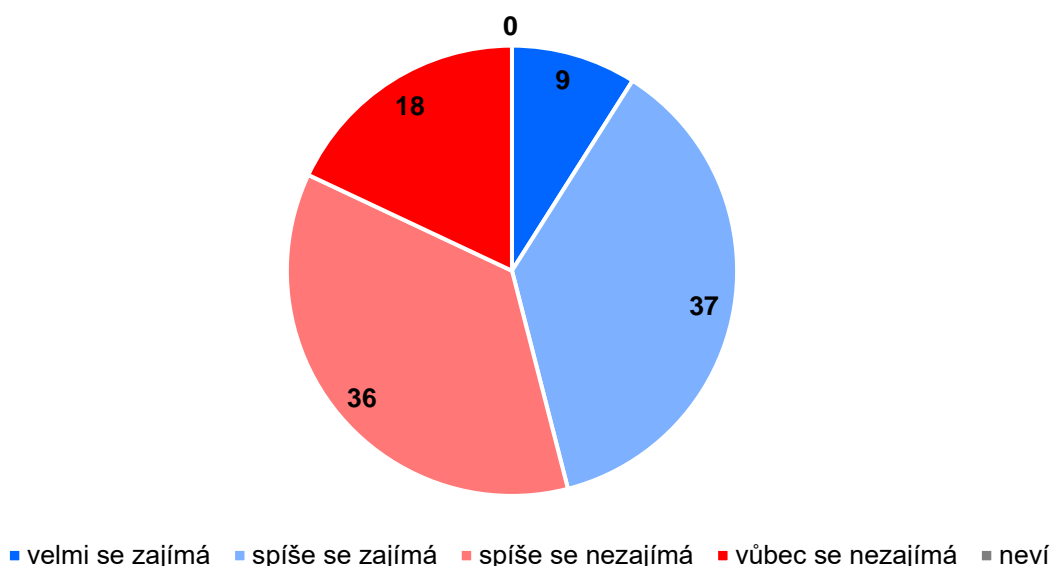
Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Z hlediska časového srovnání pozorujeme (viz tabulka 1), že oproti předchozímu šetření z února 2020 došlo k výraznějším změnám u položek týkajících se porozumění politice a celkovému politickému dění. Konkrétně jsme zaznamenali významný nárůst (o 16 procentních bodů) podílu dotazovaných, kteří se považují za dostatečně způsobilé k účasti na politickém dění a dále těch, kteří si myslí, že dobře rozumí důležitým problémům naší země (nárůst ze 47 % na současných 57 %). U obou položek se jedná o vůbec nejvyšší míru souhlasu od počátku měření, tedy od roku 2004. Narostl také podíl lidí, kteří věří, že jsou informováni o politice tak jako většina ostatních, a to o 5 procentních bodů. V případě výroku, že politika je někdy tak složitá, že ji běžní lidé nemohou skutečně porozumět, došlo naopak k nárůstu nesouhlasu (o 6 procentních bodů) na dosud nejvyšší hodnotu v historii dotazování této položky od roku 2009. Souhlas s tímto výrokem naopak o 7 procentních bodů poklesl. Oproti minulému šetření došlo také k posílení skepse v oblasti přístupu k voličům a zájmu o jejich názory, kdy se hodnoty vrátily na úroveň z roku 2016. Konkrétně se zvýšil podíl souhlasících s výrokem, že se politické strany zajímají více o hlasy voličů než o jejich názory a nárůstu podílu nesouhlasících s tím, že se politici zajímají o to, co si běžní občané myslí (shodně o 8 procentních bodů). A zatímco názor na volby jakožto účinný způsob k ovlivnění konání politiků se od minulého šetření téměř nezměnil, podíl těch, kteří si nemyslí, že lidé jako oni mají reálně možnost ovlivnit, co dělají zvolení politici, se naopak o 6 procentních bodů zvýšil.

V podzimní vlně šetření jsme dále zjišťovali, jak moc se čeští občané v současnosti zajímají o politiku. Z výsledků vyplývá (viz graf 2), že se o politiku obecně zajímá méně než polovina (46 %) české veřejnosti, přičemž 37 % se zajímá „spíše“ a pouze 9 % se zajímá „velmi“. Naopak nadpoloviční většina (54 %) uvádí, že se o politiku obecně v současnosti nezajímá, z toho se 18 % dotazovaných nezajímá „vůbec“.

Zájem o politiku je pak výrazně vyšší u mužů, když ho deklarují bezmála tři pětiny (58 %), v případě žen se jedná pouze o přibližně třetinu (35 %). O politiku se také více zajímají starší lidé (ve věku 40 let a více); nejméně naopak projevují zájem dotazovaní z věkové kohorty 15 až 19 let, alespoň spíše se zajímá jen 6 % z nich. Vyšší zájem o politiku mají dále vysokoškolsky vzdělaní oproti dotázaným se středoškolským vzděláním s maturitou (61 % ku 51 %, u respondentů se základním vzděláním a vyučených bez maturity je to pouze 37 %) či lidé spokojení s politickou situací v porovnání s těmi, kteří jsou s ní naopak nespokojeni (60 % ku 47 %). Za zvláštní pozornost stojí rozdíl mezi těmi, kteří se hlásí k politickému středu (36 % v součtu „velmi“ + „spíše se zajímám“), oproti respondentům řadícím se na škále politické orientace jednoznačně nalevo i jednoznačně napravo (61 % zájmu u jednoznačné levice, respektive 60 % u jednoznačné pravice).

Graf 2: Zájem o politiku obecně (v %)²

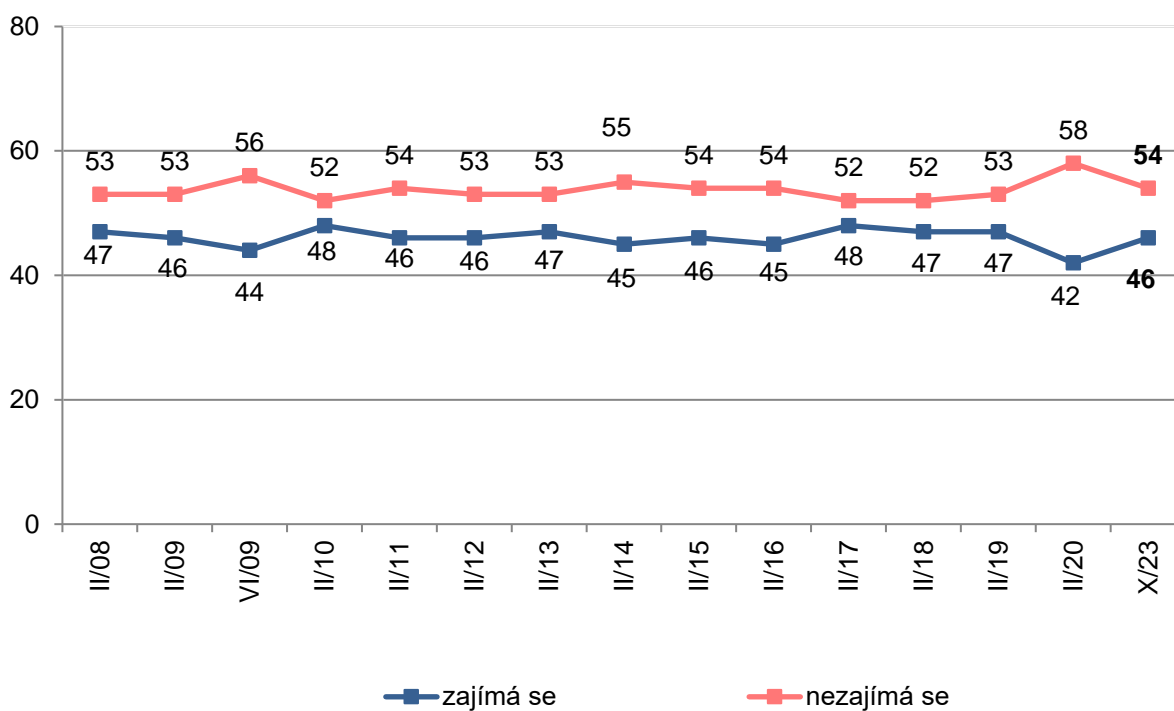

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost 28. 9. – 4. 12. 2023, 913 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

² Znění otázky: „Jak moc se v současné době zajímáte o politiku?“ Varianty odpovědí: velmi se zajímáte; spíše se zajímáte; spíše se nezajímáte; vůbec se nezajímáte.

Časové srovnání v grafu 3 pak ukazuje proměny zájmu o politiku od roku 2008. Vidíme, že česká veřejnost se téměř v každé vlně šetření poměrně stabilně dělila na polovinu těch, kteří se o politiku obecně zajímají, a polovinu těch, kteří se o politiku obecně nezajímají, přičemž nezájem po celou dobu sledování mírně převažoval. Aktuální výzkum tento trend potvrzuje. Jedinou výjimku přineslo šetření z roku 2020, kdy došlo k poklesu podílu těch, kteří se o politiku zajímají, na vůbec nejnižší hodnotu (42 %), a naopak k nárůstu podílu těch, kteří se se o ni nezajímají, na dosud maximální hodnotu (58 %), čímž se rozdíl mezi zájmem a nezájmem výrazně zvýšil. Oproti předchozímu výzkumu z února 2020 nepatrně vzrostl podíl lidí, kteří uvedli, že se o politiku zajímají „velmi“ (z 6 % na současných 9 %); podíl těch, kteří se naopak nezajímají „vůbec“, přitom zůstal nezměněn (shodně 18 %).

Graf 3: Zájem o politiku obecně – časové srovnání (v %)

Pozn.: Podíly „velmi se zajímá“ + „spíše se zajímá“ a „vůbec se nezajímá“ + „spíše se nezajímá“; dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“. V minulých šetřeních byla otázka pokládána jako součást širší baterie.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, Naše společnost.

Technické parametry výzkumu

Výzkum:	Naše společnost, v23-10
Realizátor:	Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.
Projekt:	Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR
Termín terénního šetření:	28. 9. – 4. 12. 2023
Výběr respondentů:	Kvótní výběr
Kvóty:	Kraj (oblastí NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání
Vážení dat:	Vzdělání X NUTS2, věk X NUTS2, pohlaví X kraj, velikost místa bydliště X věk, vzdělání X věk
Zdroj dat pro kvótní výběr a vážení dat:	Český statistický úřad
Reprezentativita:	Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let
Počet dotázaných:	913
Počet tazatelů:	93
Metoda sběru dat:	Osobní rozhovor tazatele s respondentem – dotazování CAPI
Výzkumný nástroj:	Standardizovaný dotazník
Otázky:	PS.16, PO.45a
Kód zprávy:	ps240124
Zveřejněno dne:	24. ledna 2024
Zpracovala:	Štěpánka Weikertová

Slovníček pojmů:

Kvótní výběr – napodobuje strukturu základního souboru (u nás je to obyvatelstvo České republiky starší 15 let) pomocí nastavení velikosti vybraných parametrů, tzv. kvót. Jinými slovy kvótní výběr je založen na stejném procentuálním zastoupení vybraných vlastností. Pro tvorbu kvót používáme údaje z Českého statistického úřadu. V našich výzkumech jsou stanoveny kvóty na pohlaví, věk, vzdělání, region a velikost obce. Vzorek je tedy vybrán tak, aby procentuální podíl např. mužů a žen ve vzorku odpovídal procentuálnímu podílu mužů a žen v každém kraji ČR. Podobně je zachován procentuální podíl obyvatel jednotlivých krajů ČR, občanů různých věkových kategorií, lidí s různým stupněm dosaženého vzdělání a z různých velkých obcí.

Reprezentativní výběr je takový výběr z celé populace, z jehož vlastností se dá platně usuzovat na vlastnosti celé populace. V našem případě to tedy znamená, že respondenti jsou vybráni tak, abychom zjištěné údaje mohli zobecnit na obyvatele České republiky starší 15 let.

Vážení dat – způsob zvýšení reprezentativity souboru vzhledem k vybraným charakteristikám populace pomocí přiřazení váhy každému respondentovi. Váhy jsou vytvářeny pomocí metody iterativního proporčního vážení a pohybují se v rozsahu 0,333 až 3.

Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) je výzkumným oddělením Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. Jeho historie sahá do roku 1946, kdy jako součást Ministerstva informací začal fungovat Československý ústav pro výzkum veřejného mínění. Současné Centrum vzniklo v roce 2001 převedením svého předchůdce (IVVM) z Českého statistického úřadu do Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i. Včlenění do vědecké instituce zaručuje kvalitní odborné zázemí a kredit pracoviště; jako součást akademického prostředí musí CVVM SOÚ AV ČR splňovat veškeré nároky a dosahovat tak té nejvyšší odborné úrovně. Hlavní náplní práce oddělení je výzkumný projekt Naše společnost, v jehož rámci je prováděno deset šetření ročně. Jedná se o průzkum veřejného mínění na reprezentativním vzorku české populace od 15 let, kterého se vždy účastní přibližně 1000 respondentů. Omnibusová podoba dotazníku umožňuje pokrýt velkou šíři námětů, a do šetření jsou proto pravidelně řazena politická, ekonomická i další obecně společenská témata. Jsou využívány jak opakované otázky, které umožňují sledovat vývoj zkoumaných jevů, tak náměty nové, reagující na aktuální dění. Díky dlouhodobému a kontinuálnímu charakteru je tento vědecký projekt zkoumání veřejného mínění v České republice ojedinělý.
